

Att förstå en kluven regim

En studie av Nordkoreas kärnvapenpolitik

Abstract

The North Korean policy of nuclear weapons has always constituted a puzzle for political scientists, media analysts and politicians. The inconsistency permeating this policy area makes it particularly hard to grasp. The aim of this case study is to enhance the cumulative knowledge of the North Korean policy of nuclear weapons by applying three theories of international relations: Realism, constructivism and liberalism. Using a broad theoretical approach, I intend to illuminate the different and sometimes competing factors and motives that underlie the nuclear policy in North Korea. Viewed from a realistic perspective, the main drives behind this policy seem to stem from traditional security concerns, where nuclear weapons work as a deterrent towards mainly the U.S. The constructivist perspective focuses on identity formation and particularly how the Juche-ideology stresses the importance of nuclear weapons as a countermeasure against imperialists and as a guarantor of North Korean greatness. Finally the liberalist perspective views the North Korean policy in this field as a way to extract economic and diplomatic concessions. I find a broad theoretical approach to be the only way to sufficiently comprehend the dynamics in North Korean policy of nuclear weapons.

Keywords: North Korea, Nuclear weapons, Realism, Constructivism, Liberalism.

Words: 10 492.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
1.2 Disposition	2
2. Metod	3
2.1 Att kombinera teorier	3
2.2 Operationalisering	4
2.3 Val och definition av faser	5
2.4 Viktiga begrepp	5
2.5 Avgränsningar	6
3. Material	7
4. Teori	8
4.1 Realism	8
4.2 Konstruktivism	9
4.3 Liberalism	11
5. Faser i nordkoreansk kärnvapenpolitik	13
5.1 Aggressionsfas 1: Första kärnvapenkrisen (1993-1994)	13
5.2 Tillmötesgåendefas 1: Politisk avspänning (1994-2002)	14
5.3 Aggressionsfas 2: Andra kärnvapenkrisen (2002-2006)	15
5.4 Tillmötesgåendefas 2: Nya genombrott och avtal (2006-2009)	16
6. Analys	17
6.1 Nordkoreansk kärnvapenpolitik ur ett realistiskt perspektiv	17
6.1.1 Faser av aggression	17
6.1.2 Faser av tillmötesgående	19
6.2 Nordkoreansk kärnvapenpolitik ur ett konstruktivistiskt perspektiv	20
6.2.1 Faser av aggression	20
6.2.2 Faser av tillmötesgående	24
6.3 Nordkoreansk kärnvapenpolitik ur ett liberalistiskt perspektiv	24
6.3.1 Faser av aggression	25
6.3.2 Faser av tillmötesgående	26
7. Slutsats	28
8. Referenser	30

1. Inledning

Kärnvapen har i enlighet med traditionell säkerhetsteori ofta framställts som ett extremt uttryck för länders trängande behov av säkerhetsgarantier i en opålitlig internationell kontext. Allt eftersom nya teorier har gjort intåg i studiet av internationella relationer har emellertid nya förklaringar getts till vilka funktioner kärnvapen fyller för en stat. I ett försök att reformera bilden av vilka motiv som underbygger anskaffandet av en nukleär arsenal har företrädare för dessa skilda teoretiska skolor kommit att föra fram nya argument som bottnar i allt från ekonomiska och ideologiska omständigheter till maktrelaterade och diplomatiska faktorer. De olika teorierna gör inte sällan anspråk på att förmedla universalsanningar vilket bidrar till att andra perspektiv förkastas som felaktiga. Följden blir ofta att dessa förklaringsansatser blir haltande och bristfälliga då de appliceras på det oerhört komplexa fenomen som länders kärnvapenpolitik utgör.

Forskare, politiker och analytiker har i denna kontext haft särskilt svårt att förstå den ombytliga kärnvapenpolitik som bedrivits av Nordkorea under lång tid. Enskilda teorier tycks ha begränsad förklaringskraft och de studier som trots allt har försökt förstå detta fenomen utifrån endast en av de på området dominerande teorierna har tenderat att vara lätta måltavlor för kritik då de förbiset avgörande komponenter. Detta har bidragit till att Nordkoreas kärnvapenpolitik ofta framställts som nyckfull och oförståelig, på gränsen till vanvettig. Jag tror emellertid att denna uppgivet onyanserade hållning är obefogad och har i denna studie för avsikt att visa att det avsevärt går att öka förståelsen av den nordkoreanska kärnvapenpolitiken genom att belysa den genom tre olika ”teoretiska linser”.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att öka förståelsen kring vad som föranleder den nordkoreanska regimens agerande i kärnvapenfrågan. Genom att applicera realistiska, konstruktivistiska och liberalistiska perspektiv på olika faser av den nordkoreanska kärnvapenpolitiken ämnar jag bidra till en ökad förståelse av Nordkoreas kärnvapenanspelningar gentemot omvärlden. För detta ändamål har följande frågeställning formulerats:

Hur kan olika faser av Nordkoreas kärnvapenpolitik förstås utifrån realistiska, konstruktivistiska och liberalistiska teorier?

1.2 Disposition

Uppsatsen består inledningsvis av en metodologidel i vilken dess metod, material och teoretiska ramverk preciseras och diskuteras. Den därpå följande redogörelsen över nordkoreansk kärnvapenpolitik ger en historisk återblick och stipulerar de fyra tidsfaser som kommer att studeras med hjälp av det teoretiska ramverket. Därefter följer uppsatsens analysdel där jag belyser fallet Nordkorea genom uppsatsens tre teoretiska linser. Uppsatsen avslutas med en diskussion kring studiens slutsatser.

2. Metod

För att kunna besvara uppsatsens frågeställning faller det sig naturligt att göra en intensiv enfallstudie av nordkoreansk kärnvapenpolitik. Fallstudien tillåter en mer intensiv forskningsdesign som kan sägas vara lämplig vid närstudier av ett så komplext fall som Nordkorea. Målet är att belysa flera olika aspekter av den nordkoreanska kärnvapenpolitiken, något som troligen hade varit svårt med en mer extensiv utformning (Teorell & Svensson, 2007, 80).

Det rör sig här om en teorianvändande, eller *teorikonsumerande*, studie där fallet Nordkorea står i centrum. Jag har således ingen ambition att ställa teorierna mot varandra genom att pröva och bedöma deras relativa förklaringskraft. Teorikonsumerande studier ämnar istället öka förståelsen för en enstaka händelse, ett skeende eller ett visst fenomen. Precis som Esaiasson et al. noterar är emellertid skillnaden mellan teorikonsumerande och teoriprovande studier i praktiken förhållandevis liten. Skillnaden ligger främst i forskarens ambition och motivering (Esaiasson et al, 2007, 42-43). Då jag här primärt avser öka förståelsen kring fallet Nordkorea får studien en klart teorikonsumerande karaktär.

Beträffande studiens fall har jag inga generaliserande ambitioner. Nordkorea kan på många sätt sägas utgöra ett unikt fall i ordets rätta bemärkelse. Landets speciella situation och komplexa karaktär gör generaliseringar ytterst vanskliga. Med detta sagt utesluter jag givetvis inte att element av de till Nordkorea kopplade resultaten kan användas i studier av andra fall. Uppsatsens generaliserande ambition ligger snarare i dess metod och utformningen av det teoretiska ramverket. Jag hoppas med min studie kunna utmejsla ett teoretiskt ramverk som lämpar sig för studier av andra länders utrikespolitiska beslutsfattande i allmänhet och deras kärnvapenpolitik i synnerhet. På detta sätt avser jag inte bara uppfylla det utomvetenskapliga forskningskriteriet utan även bidra till kumulativiteten på området. I denna lite bredare bemärkelse kan uppsatsen således sägas syfta till viss teoriutveckling då jag i definitionen och kombinationen av studiens teoretiska infallsvinklar utvecklar ett eget teoretiskt ramverk. Det bör emellertid åter poängteras att uppsatsen huvudsakligen är teorikonsumerande till sin natur.

2.1 Att kombinera teorier

Uppsatsens metod hämtar inspiration från en annan teorikonsumerande studie, nämligen Allison och Zelikows *Essence of Decision*. I sin analys av Kubakrisen applicerar Allison och Zelikow tre olika teorier kring beslutsfattande på det aktuella fallet, ett angreppssätt som här kommer att benämnas Allisons metod. Genom att belysa Kubakrisen från tre skilda teoretiska infallsvinklar ökar

författarna den ackumulerade förståelsen av fenomenet (Allison & Zelikow, 1999).

På liknande sätt kommer här tre teoretiska perspektiv, realismen, konstruktivismen och liberalismen, att appliceras på fallet nordkoreansk kärnvapenpolitik. Målsättningen är således att konstruera ett teoretiskt ramverk som kan bidra till ökad förståelse av det aktuella fallet. Valet av teorier baseras på deras dominerande ställning och inflytande inom forskningsfältet internationella relationer. De tre teorierna framstår ofta som strikt åtskilda och polära, men detta motsatsförhållande är något överdrivet och som Walt mycket riktigt noterar är gränsdragningen mellan teorierna ofta oklar (Walt, 1998). Då teorierna dessutom har en mängd olika inriktningar är överlappningar ofrånkomliga. Eftersom målet här är att genom teorikonsumtion öka förståelsen av ett fall snarare än att pröva teoriernas relativa förklaringskraft är emellertid överlappning ett mindre problem. Jag tar mig friheten att själv definiera vad de olika teoretiska perspektiven omfattar i denna studie och min utgångspunkt är att göra dem så användbara som möjligt för uppsatsens syfte.

Allisons metod implicerar vissa vetenskapsteoretiska premisser. Jag ställer mig i linje med min metodologiska ansats skeptisk till universallösningar på komplexa sociala och politiska fenomen. Jag ämnar således visa hur man genom att belysa ett sådant fenomen från olika teoretiska utgångspunkter kan generera ökad ackumulerad kunskap på området. Detta angreppssätt torde passa särskilt väl vid studiet av ett så komplext fall som Nordkorea. Lägg där till att studiet av länders kärnvapenpolitik i sig utgör ett mångbottnat och sammansatt forskningsfält (Sagan, 1996-1997, 54-56) så framstår en teoretiskt bred ansats som lämplig.

2.2 Operationalisering

Då jag i respektive teoriavsnitt ämnar definiera vad jag menar med de tre teorierna klargör jag här endast den övergripande strukturen för uppsatsens operationaliseringsprocess. Det som är avgörande för min operationalisering är hur jag definierar och avgränsar uppsatsens teorier genom att använda deras respektive grundantaganden och begreppsapparater. Jag söker inte primärt definiera forskare som förespråkare av den ena eller andra teorin utan snarare inordna och utveckla idéer och förklaringsmodeller under de olika perspektiven. Teoriavsnitten utmynnar i deras respektive slutstycke i de operationella indikatorer som jag avser använda i denna process.

2.3 Val och definition av faser

För att förstå den ombytlighet som präglat Nordkoreas kärnvapenpolitik ämnar jag definiera och studera faser av aggression och tillmötesgående. Dessa faser definieras utifrån den nordkoreanska regimen upprepade handlingar av antingen aggression eller tillmötesgående gentemot omvärlden. Faserna syftar till att ge en bredare förståelse som inte endast fokuserar på en typ av tillstånd. Då faserna är relativt omfattande i tid är det ofrånkomligt att de innehåller tillfälliga motsatta yttringar och därmed inte kan sägas vara fullständigt enhetliga. Jag är emellertid ute efter att definiera större sammanhängande faser och påstår här att det går att urskilja fyra påtagligt skilda faser under den undersökta tidsperioden; två faser av aggression (1993-1994 och 2002-2006) och två faser av tillmötesgående (1994-2002 och 2006-2009). Dessa faser ligger till grund för den teoretiska genomlysningen av fallet.

2.4 Viktiga begrepp

Handlingar av *aggression* och *tillmötesgående* definieras främst utifrån kärnvapenrelaterade handlingar men är givetvis nära knutna till omkringliggande politiska beslut och utspel och vare sig kan eller bör frikopplas helt från denna bredare kontext. Med detta sagt låter jag aggressionshandlingar främst omfatta brutna avtal och löften kring kärnvapenedrustning, hotfulla utspel och proklameranden med anknytning till kärnvapen, samt vägran att låta sig undergå internationella vapeninspektioner. Handlingar av tillmötesgående omfattar slutna internationella avtal, utspel och löften om avhållsamhet inom kärnvapenområdet, samt eftergifter i nedrustningssamtal och tillåtande av vapeninspektioner. *Kärnvapenpolitik* förstås här som all politik relaterad till ett lands inställning i förhållande till utveckling och användning av kärnvapen.

Då nordkoreanska utspel och beslut sällan har en uttalad avsändare blir definitionen av *den nordkoreanska regimen*, som i alla studier av landet, något svävande. Detta påverkar sannolikt inte studiens resultat i någon nämnvärd riktning och jag låter därför regimen här utgöras av *en* enhet liktydig med den högsta ledaren (Kim Il Sung/Kim Jong Il), landets regering och dess språkrör i form av exempelvis statsmedia och diplomater. Det till synes något vaga begreppet *omvärlden* har sin förklaring i att Nordkoreas utspel och självidentifiering oftast utgår från en odefinierad yttre fiende (eller vän) och därmed saknar uttalad adressat (Hymans, 2008, 266-267). Det är emellertid givet att denna typ av politik främst riktar sig mot landets uttalade antagonister i form av USA, Sydkorea och Japan, samt de tidigare bundsförvanterna Kina och Ryssland. Jag ser dock ingen anledning till att låsa definitionen endast vid dessa.

2.5 Avgränsningar

Förutom de avgränsningar som redan har gjorts med givna begreppsdefinitioner avser jag i bakgrunds- och teoriavsnitten endast beröra aspekter relevanta för uppsatsens analys. Vad gäller den undersökta tidsperioden sträcker den sig från 1985, då Nordkorea undertecknade ickespridningsavtalet, fram till landets andra kärnvapenprovsprängning på våren 2009. Före 1985 betraktades Nordkoreas kärnvapenambitioner sällan som ett internationellt problem och landet anspelade sällan på denna ambition. Händelseutvecklingen efter maj 2009 ligger för nära i tid för att det till fullo ska vara möjligt att avgränsa nya faser och bedöma deras implikationer.

3. Material

Denna studie av nordkoreansk kärnvapenpolitik kommer främst att byggas kring olika typer av sekundärmaterial. Analysen kommer framförallt att baseras på tidigare forskning på området, från vilken olika teorier om kärnvapens funktion för Nordkorea kommer att extraheras. Tidigare forskning kring landets kärnvapenprogram har tenderat att fokusera på endast *en* typ av förklaringsfaktorer koncentrerat till enbart aggressionshandlingar. Med denna uppsats hoppas jag kunna bredda denna förenklade bild.

Jag kommer även att använda mig av nyhetsartiklar och rapporter för att fånga och skildra händelseutvecklingen i relation till Nordkoreas kärnvapenpolitik. Vidare kommer viktiga teoriframställningar på området internationella relationer, säkerhetspolitik och kärnvapen anföras i anslutning till uppsatsens teoretiska ramverk. Fokus ligger givetvis på framställningar som är relaterade till studiens tre teorier, realism, konstruktivism och liberalism. Slutligen omfattas även visst primärmaterial i form av uttalanden och kommunikéer från regimen, hämtade från landets statliga nyhetsbyrå KCNA. Detta material är tillgängligt online men det är dessvärre inte möjligt att direkthänvisa till internetadressen för en enskild artikel.¹

Att undersöka ett auktoritärt, ideologiskt laddat och ytterst slutet land som Nordkorea har sina uppenbara begränsningar när det kommer till materialet. Frågor kring tillgång, tendens och äkthet ställs på sin spets vid studiet av diktaturer (Teorell & Svensson, 2007, 104-106). Även om dessa frågor är av yttersta vikt i den här typen av studier bör det återigen påpekas att jag strävar efter att ge olika perspektiv på det aktuella fallet snarare än *en* universell sanning. Kravet på en källkritisk hållning är likväl fundamentalt och jag har i den utsträckning det är möjligt försökt att undvika alltför ideologiskt färgade utsagor om Nordkorea och dess kärnvapen. Sanningshalten i de uttalanden som hämtas från Nordkoreas statliga nyhetsbyrå kan givetvis ifrågasättas. Jag använder emellertid denna typ av källa främst i syfte att visa på hur regimen reagerar på internationell händelseutveckling, vilket språk den använder och hur den vill framställa sig gentemot omvärlden och inte för att bekräfta konkreta händelseförlopp.

¹ Materialet är emellertid tillgängligt på adressen: <http://www.kcna.co.jp/index-e.htm>

4. Teori

De tre teorier som kommer att användas för att förstå Nordkoreas kärnvapenpolitik är alltså varianter av de klassiska teorierna realism, konstruktivism och liberalism. Jag kommer nedan att diskutera hur de tre teoretiska perspektiven kommer att definieras i studien.

4.1 Realism

Realismen är troligen den historiskt sett vanligast förekommande teorin inom forskningsfältet internationella relationer. Den har genom årens lopp delats upp i en rad undergrupper och inriktningar, var och en med sin egen tolkning av teorin. Den kanske mest inflytelserika inriktningen har varit den neorealism som ofta får representeras av Kenneth Waltz och John Mearsheimer. (Lamy, 2008, 127). Enligt Waltz utmärks det internationella systemet av att det saknar en övergripande auktoritet eller regering. Detta medför i sin tur att det internationella systemet är anarkiskt (Waltz, 1979, 88). I detta system är stater inte bara den främsta utan också den enda aktören av vikt. Stater ses som enhetliga rationella aktörer vars mål kan sträcka sig från överlevnad (som minst) till universell dominans över det internationella systemet (Waltz, 1979, 118). Säkerhet är enligt detta synsätt överordnat alla andra behov och önskemål. Först när viss militär säkerhet infinner sig kan länder förväntas fokusera på underordnade mål som t.ex. att generera ekonomisk profit (Waltz, 1979, 126). Neorealister hävdar således att stater endast fokuserar på ekonomiska intressen till en utsträckning som inte äventyrar deras militära säkerhet (Brooks, 1997, 452-453). Eftersom att alla suveräna stater lyder under samma system och samma logik anses det som sker inom en stat vara i det närmaste irrelevant för förklarandet av staters agerande internationellt (Dunne & Schmidt, 2008, 98).

Neorealister fokuserar vidare på den fara som stater potentiellt utgör för varandra, en fara som främst bottnar i två faktorer. För det första besitter alla stater viss offensiv militär förmåga, en förmåga som potentiellt kan slå ut andra stater. För det andra kan en stat aldrig vara säker på andra staters intentioner vilket innebär att det aldrig går att utesluta att dessa har för avsikt att använda sin militära förmåga i offensivt syfte (Mearsheimer, 1994-1995, 10). Av detta följer att stater är rädda för varandra och aldrig kan lita på varandra fullt ut.

Dessa premisser leder sammantaget ofta till ett av den realistiska traditionens huvudargument, nämligen *säkerhetsdilemmat*. Säkerhetsdilemmat är den onda cirkel av militär upprustning som följer på staters osäkerhet över varandras intentioner. För att trygga den egna säkerheten spenderar stat A resurser på vapen

och annat militärmateriel i avskräckande syfte. Då stat B inte kan vara säker på stat A:s intentioner tolkas dess upprustning som hotfull och som en risk för stat B:s säkerhet, något som i sin tur ger stat B ett incitament för egen upprustning. Även om de båda staterna vill undvika konflikt och en hotfull situation är det just vad säkerhetsdilemmat ofta leder till. Säkerhetsdilemmat kan enligt detta synsätt inte helt upphävas då det är systemet, snarare än ländernas egen vilja, som orsakar dessa onda cirklar av upprustning (Waltz, 1979, 186-187).

I sina försök att garantera sin egen överlevnad menar Waltz att stater söker en *maktbalans*. Om stat A känner att jämviktsläget i förhållande till stat B håller på att upphävas till dess nackdel kommer denna ivrigt att kämpa för att återupprätta denna ursprungliga maktbalans. Det finns en risk att en stat som känner att avståndet till en tidigare jämlike håller på att bli alltför stort tillgriper militärt våld för att försöka föregripa ytterligare skevheter och på så sätt åter närma sig ett tillstånd av maktbalans (Waltz, 1979, 118 & 126-127).

Min definition av realismen baseras alltså på neorealism, här likställt med strukturell realism. Även inom denna undergrupp finns det emellertid skillnader. De neorealister som här har fått representera realismen, Waltz och Mearsheimer, kan sägas företräda två olika inriktningar, nämligen defensiv och offensiv realism. Waltz brukar betraktas som en företrädare för den defensiva realismen (Dunne & Schmidt, 2008, 99), enligt vilken stater nöjer sig med att garantera sin överlevnad. Till skillnad från offensiv realism menar dess företrädare att stater ibland kan diskriminera mellan defensiva och offensiva intentioner. Mearsheimer förespråkar en mer offensiv realism där stater inte nöjer sig med ett jämviktsläge utan ständigt strävar efter att öka sin makt i relation till andra stater (Dunne & Schmidt, 2008, 99 & Lamy, 2008, 130). Även om denna åtskillnad till viss del kommer att beröras i uppsatsen behandlas huvudsakligen den strukturella neorealismen som *en* teori och som Lamy mycket riktigt noterar är skillnaderna mellan de båda inriktningarna ytterst begränsad när det kommer till en analys av relationen mellan två ”fiendestater” (Lamy, 2008, 130).

I belysandet av den nordkoreanska kärnvapenpolitiken från en realistisk utgångspunkt kommer jag sammanfattningsvis att fokusera på motiv som betonar militära och geopolitiska aspekter som överordnat allt annat i en stats agerande. Säkerhetsdilemmat kommer ur detta perspektiv att förstås som naturligt och *omöjligt att upplösa* och händelseförlopp kommer att tolkas utifrån teorin om maktbalans. Jag kommer således att söka förklaringsmodeller som premierar *militär säkerhet* och som ser kärnvapen främst som en säkerhetsgaranti gentemot rivaliserande stater.

4.2 Konstruktivism

Även om den konstruktivistiska skolan likt realismen har en rad olika undergrupper finns det ett antal övergripande grundantaganden som kan sägas vara gemensamma. Först och främst hävdar konstruktivister, i stark kontrast mot neorealister, att idébaserade och normativa strukturer är precis lika viktiga som

materiella strukturer. Enligt detta synsätt påverkar etablerade och gemensamma idéer, föreställningar, normer och värden hur aktörer agerar i internationell politik. Aktörer kan för en konstruktivist utgöras av både stater och individer. En viktig följd av denna logik är att materiella resurser endast får mening från de sociala strukturer som de förekommer i (Wendt, 1995, 73 & Reus-Smit, 2001, 216-217). Medan realister betonar att det är militär makt som bestämmer staters förhållande gentemot varandra menar konstruktivister att det viktiga snarare hur stater identifierar sig själva och andra, samt hur de etablerade strukturerna av "fiendskap" och "vänskap" ser ut. Det som blir intressant att studera ur ett konstruktivistiskt perspektiv är följaktligen vilka identiteter och normer som styr staters agerande och hur dessa uppkommer (Reus-Smit, 2001, 217-218). Det är samtidigt viktigt att notera att precis som normer och idéer definierar och påverkar vilket ekonomiskt, politiskt och kulturellt agerande som är lämpligt, påverkar aktörer och deras agerande strukturernas sammansättning och utseende. Det rör sig således om en tvåvägs-interaktion (Reus-Smit, 2001, 218).

Normstrukturer påverkar vilka handlingar som aktörer föreställer som möjliga. Institutionaliserade normer och idéer bestämmer således vad aktörer ser som nödvändiga handlingar och vilka handlingsalternativ som ens övervägs vara möjliga. I motsats mot realister (som ofta påpekar att anspelningar på normer endast är ett försök att dölja underliggande maktambitioner) hävdar konstruktivister att normer de facto kan *begränsa* en stat från att göra något som strider mot rådande normer (Reus-Smit, 2001, 218-219). Staters agerande förklaras således inte främst i termer av rationellt agerande utan tonvikt läggs istället vid hur idéer kopplade till känslor påverkar en stats beteende.

Reus-Smit identifierar tre huvudsakliga inriktningar inom den konstruktivistiska teoriskolan (Reus-Smit, 2001, 219). Den första av dessa är *systemisk konstruktivism* vars främsta företrädare är Alexander Wendt. Wendt fokuserar endast på interaktioner mellan stater och utelämnar därför, likt neorealisterna, inhemska faktorer som kan tänkas påverka staters beteende. Centralt för denna inriktning är ett fokus på hur strukturer och systemiska processer påverkar hur stater agerar gentemot varandra på den internationella arenan. Det är således de internationellt producerade strukturerna av gemensam kunskap, idéer och normer som influerar statligt agerande (Reus-Smit, 2001, 219-220). Fierke riktar befogad kritik mot Wendts oförmåga att empiriskt visa på hur staters identiteter uppstår. Det är således relevant att bygga på Wendts systemiska konstruktivism med Fierkes betoning av hur språk i form av internationell dialog påverkar staters identiteter och därmed agerandet gentemot varandra (Fierke, 1998, 59-64).

Den andra konstruktivistiska inriktningen går under namnet *enhetskonstruktivism*. Denna inriktning fokuserar till skillnad från Wendts systemiska konstruktivism på relationen mellan staters inhemska sociala normer och deras agerande internationellt. Genom att studera staters interna normstrukturer försöker enhetskonstruktivister förklara varför stater agerar på *olika* sätt på den internationella arenan. Den *holistiska konstruktivismen* försöker slutligen förena inhemska normer med de som produceras internationellt i samspelet mellan stater. Genom att ta hänsyn till båda dessa nivåer av sociala

strukturer försöker holistiska konstruktivister ge en helhetsbild av interaktionen mellan aktörers internationella agerande och rådande normer, idéer, ideologier, identiteter och språk (Reus-Smit, 2001, 221).

Denna uppsats kommer att anlägga ett holistiskt konstruktivistiskt perspektiv för att ge en så heltäckande bild som möjligt av hur identiteter och språk har format Nordkoreas kärnvapenpolitik. I belysandet av nordkoreansk kärnvapenpolitik utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv kommer jag således att lyfta fram motiv som betonar vikten av normer, idéer, ideologi och språk. Säkerhetsdilemmat kommer här att förstås som något icke-naturligt som *skapats* av människan. Jag kommer lägga särskild vikt vid förklaringsmodeller som ser kärnvapen som ett redskap för att förmedla olika *identiteter*.

4.3 Liberalism

Liberalismen är troligen den av uppsatsens tre teoretiska perspektiv som svårast låter sig definieras i termer av en enhetlig teori för analyserandet av internationellt beslutsfattande. Traditionellt sett har liberalistiska teorier på området internationell politik varit tydligt präglade av normativa politiska antaganden om vikten av frihandel, demokrati och öppna gränser (Lamy, 2008, 126). Denna typ av liberalistiska teorier är till föga hjälp vid studier som likt denna avser att öka förståelsen kring en enskild stats beslutsfattande. Även om det finns uppenbara likheter och kopplingar mellan den mer politiskt drivna liberalismen och den som utvecklats inom akademiska kretsar är den senare formen mer användbar för den här typen av uppsats.

Enligt Moravcsiks ickeideologiska liberalistiska teori är staters preferenser den avgörande faktorn bakom internationellt politiskt beslutsfattande. Preferenserna är beroende av de inhemska, rationellt agerande, grupper och individer som kan sägas vara representerade i staten. Vilka dessa individer är och hur deras intressen ser ut skiljer sig avsevärt från land till land och kan utgöras av allt från hela befolkningen till, som i fallet Nordkorea, en liten isolerad politisk elit (Moravcsik, 1997, 514-518). Liberalismen är alltså till skillnad från realismen och Wendts systemiska konstruktivism ett ”inside-out-perspektiv” som försöker förstå internationella skeenden utifrån inhemska faktorer (Burchill, 2001, 32).

Enligt liberalismen är ekonomiska intressen ofta överordnade militära och geopolitiska (Lamy, 2008, 126). Liberalister menar, i stark motsats till neorealismen, att det inte är ovanligt att stater släpper på sin suveränitet eller kompromissar kring sin säkerhet för att exempelvis trygga den ekonomiska utvecklingen. Liberalister ser i linje med detta bristen på resurser som en viktig faktor som kan påverka staters stabilitet (Moravcsik, 1997, 517 & 520). Stater försöker således maximera sina absoluta vinster inom samtliga områden, inte bara det geopolitiska (Lamy, 2008, 132). I en allt mer integrerad kapitalistisk världsekonomi kan stater tvingas rucka på sin suveränitet för att attrahera utländska direktinvesteringar och därmed få in nytt kapital. Denna strävan efter

ekonomisk säkerhet kan vara minst lika stark som den efter militär säkerhet (Burchill, 2001, 60-61).

Liberalister pekar på betydelsen av de stora förändringar som världspolitiken har bevittnat det senaste århundradet. Med globalisering och ökad interdependens mellan stater har det blivit allt mer kostsamt att stå utanför den allians av liberala demokratier som har uppstått (Burchill, 2001, 37). Även om Moravcsik främst framhåller inhemska faktorer för att förstå staters preferenser menar han att dessa faktorer också påverkas och i viss mån begränsas av andra staters preferenser i en alltmer interdependent värld (Moravcsik, 1997, 520 & 523).

Avslutningsvis bör det noteras att en del liberalister, däribland Moravcsik, även betonar hur individers idéer och identiteter påverkar staters preferenser (Moravcsik, 1997, 525-528). Även om detta inslag är långt ifrån lika framträdande som inom den holistiska konstruktivismen finns här en tendens till överlappning. Denna faktor kommer kort att beröras även i anslutning till liberalismen, men kommer framförallt behandlas inom ramen för det på området mer utvecklade konstruktivistiska perspektivet.

I applicerandet av ett liberalistiskt perspektiv på Nordkoreas kärnvapenpolitik kommer jag sammanfattningsvis att fokusera på motiv som betonar ekonomiska och diplomatiska aspekter som kan kopplas till en stats inhemska sammansättning och preferenser. Säkerhetsdilemmat kommer här att betraktas som *lösligt* och kärnvapnen kommer främst att ses som en *spelbricka* för att nå ekonomisk och diplomatisk vinning i en tid av ökat internationellt samarbete och interdependens.

5. Faser i nordkoreansk kärnvapenpolitik

Nedan presenteras en kortare genomgång av de i uppsatsen identifierade faserna i Nordkoreas kärnvapenpolitik. Genomgången kommer att ligga till grund för den efterföljande analysdelen.

5.1 Aggressionsfas 1: Första kärnvapenkrisen (1993-1994)

Efter att ha varit medlem av Internationella atomenergiorganet IAEA sedan 1974 anslöt sig Nordkorea till ickespridningsavtalet NPT 1985. Landet kom emellertid inte att underteckna det obligatoriska kontrollavtalet som medför regelbundna vapeninspektioner förrän 1992 (Mansourov, 1995, 26-27). Det var också i samband med Nordkoreas fördröjda undertecknande som omvärlden för första gången på allvar började oroa sig över landets mångåriga kärnvapenambitioner (Mazarr, 1997, 35 & 48).

När de första rapporterna från IAEA:s inspektioner började strömma in i slutet av 1992 var tonläget mellan Nordkorea och omvärlden redan ansträngt. Rapporterna hävdade att Nordkorea bröt mot sina åtaganden under NPT genom att bl.a. försöka dölja två anläggningar för kärnavfall (International Crisis Group, 2003, 7). IAEA begärde en särskild inspektion av de två anläggningarna men Nordkorea vägrade. Positionerna var låsta och när retoriken mellan berörda länder hårdnade under våren 1993 var krisen ett faktum (Mazarr, 1997, 96-98). Nordkorea sa sig förbereda sig för krig och fattade i mars 1993 beslut om att lämna ickespridningsavtalet. Omvärlden kom att reagera med bestörtning och lyckades efter intensiva påtryckningar övertyga regimen i Pyongyang att ångra sitt beslut innan avtalets uppsägningstid löpte ut till sommaren (Mazarr, 1997, 98 & 103-105). Framgången var emellertid begränsad då resultatet endast blev att parterna nu återigen befann sig i den låsta utgångsposition som föranledde det nordkoreanska uttågsbeslutet (Mazarr, 1997, 121). Under andra halvan av 1993 höjdes återigen tonläget. USA övervägde ekonomiska sanktioner mot Nordkorea, som svarade med att detta skulle uppfattas som en krigsförklaring (Mazarr, 1997, 125 & 147).

Även om Nordkorea gick med på en ny runda vapeninspektioner under våren 1994 var dessa strikt begränsade och syftade endast till att hålla processen vid liv. IAEA drog i samband med dessa inspektioner slutsatsen att Nordkorea alltså hade fortsatt med utvecklandet av kärnvapen, något som fick till följd att krisen nådde en ny bottennivå (Mazarr, 1997, 148 & 154-155). När situationen såg som mörkast ut under sommaren 1994 fick den forne amerikanske presidenten Jimmy

Carter tillåtelse att, i egen regi, resa till Pyongyang för att förhandla direkt med Nordkoreas ledare Kim Il Sung. Händelseutvecklingen tog här en oväntad vändning och Carters besök i Pyongyang kom att öppna upp möjligheterna för fortsatt dialog mellan Nordkorea och USA. Framgången stannade tillfälligt upp i samband med Kim Il Sungs död i juli, men i oktober kunde slutligen ett avtal vid namn *The Agreed Framework* slutas mellan Nordkorea och USA. Avtalet skulle innebära lösningen på den utdragna kärnvapenkrisen (Mansourov, 1995, 28 & Mazarr, 1997, 166 & 173).

5.2 Tillmötesgåendefas 1: Politisk avspänning (1994-2002)

The Agreed Framework baserades på att Nordkorea gick med på att frysa sina aktiviteter vid den befintliga kärnreaktorn i Yongbyon samt lovade att inte upprätta några nya reaktorer eller andra kärnkraftsanläggningar. Regimen i Pyongyang godkände vidare regelbundna vapeninspektioner ledda av IAEA under icespridningsavtalet och lovade att återuppta förhandlingar med Sydkorea. I gengäld försäkrade USA att landet inte skulle använda kärnvapen mot Nordkorea och att befintliga hinder mot bilaterala politiska och ekonomiska kontakter länderna emellan snarast skulle undanröjas (Mazarr, 1997, 173). Dessutom lovade USA att bidra med två lättvattenreaktorer senast år 2003 (Mansourov, 1995, 28).

Nu följde en längre period där Nordkoreas relation med omvärlden successivt förbättrades. Relationen kom att präglas av politisk avspänning, fredsbejakande utspel och avsaknad av större kontroverser kring kärnvapenutveckling. Även om enskilda oenigheter uppstod kring gränslinjen mellan Nord och Syd, och även om viss internationell oro skapades kring Nordkoreas eventuella missilprogram i samband med ett försök till satellituppskjutning 1998², utmärks andra halvan av 90-talet och ett par år in på det nya millenniet av spirande politisk optimism.

Bland framstegen märks framförallt de vänskapliga relationerna till Seoul, vars nyvalda president Kim Dae Jung förordade ökat samarbete med Nordkorea (Jeffries, 2006, 124-125). Samtidigt proklamerade regimen i Pyongyang att man var villig att förhandla med vem som helst i Sydkorea för att främja gemensamma intressen, gemensam framgång och enighet mellan landsmän (Jeffries, 2006, 124). Flera bilaterala toppmöten genomfördes och ett uppseendeväckande möte ägde rum mellan ländernas högsta ledare i Pyongyang sommaren 2000 (Jeffries, 2006, 141).

Även relationen gentemot USA förbättrades avsevärt under tidsperioden och den amerikanska utrikesministern Madeleine Albright träffade såväl Kim Jong Il som sin ministerkollega Paek Nam Sun. Även president Clinton planerade en resa till Pyongyang, men hann aldrig genomföra den innan hans mandatperiod löpte ut. Nordkorea lovade under perioden att inte göra något som kunde riskera att skada relationerna till USA och de båda länderna sade sig arbeta gemensamt för fred och

² För mer ingående information kring dessa händelser se exempelvis Jeffries, 2006.

säkerhet i Stillahavsregionen (Jeffries, 2006, 136, 151 & 159-160). Efter det amerikanska maktskiftet och terrorattentatet i New York kom emellertid Nordkoreas politik gentemot USA så sakteliga att förändras.

5.3 Aggressionsfas 2: Andra kärnvapenkrisen (2002-2006)

Efter att retoriken mellan Nordkorea och USA åter hade börjat bli allt mer fientlig under 2002 avslöjade Nordkorea plötsligt att de under de senaste åren hade genomfört ett hemligt kärnvapenprogram och att de inte längre hade för avsikt att fullfölja "The Agreed Framework" (Jeffries, 2006, 191-192). Återigen blev omvärldens reaktioner kraftfulla och den hätska retoriken stegrades ytterligare. I december började Nordkorea montera ner IAEA:s övervakningsutrustning vid anläggningen i Yongbyon och öppnade åter upp en reaktor och ett laboratorium som varit stängda sedan 1994 (Chon et al, 2009, 10 & Jeffries, 2006, 199-201). Efter att IAEA:s inspektörer utvisats ur landet annonserade Nordkorea på nytt att man ämnade lämna ickespridningsavtalet under våren 2003 och denna gång gjorde man som första land verklighet av hoten (Chon et al, 2009, 10 & Jeffries, 2006, 205).

Efter att både Nordkorea och USA upprepade gånger hotat varandra med militärt våld (Jeffries, 2006, 213 & 219), inledde de båda länderna tillsammans med Sydkorea, Japan, Kina och Ryssland de första rundorna av de förhandlingar om Nordkoreas kärnvapen som kom att benämnas *sexpartssamtalen*. Även om fem rundor sexpartsamtal kom att hållas till och med år 2005 var dessa inledande rundor sällan produktiva. Nordkorea hävdade exempelvis tidigt att samtalen endast bekräftade landets behov av en starkt avskräckande kärnvapenkraft (Chon et al, 2009, 8 & Jeffries, 2006, 240-241). Allteftersom resultatlösa diskussionsrundor avlöste varandra framstod gapet mellan parterna bara som större och större. Nordkorea fortsatte att hävda att man hade utvecklat kärnvapen i avskräckande syfte och hotade med att både utvidga och uppgradera denna arsenal om USA "fortsatte med sin fientliga politik" (Jeffries, 2006, 255-256). Den andra kärnvapenkrisen kom att kulminera i oktober 2006 då Nordkorea deklarerade att man hade genomfört landets första kärnvapenprovsprängning. Pyongyang hävdade att provsprängningen var en avskräckande manöver inför det militära hotet från USA (KCNA, 2006-10-12). Provsprängningen fick flera länder att ompröva sin politik gentemot Nordkorea och framförallt USA kom att modifiera sin hårda linje. Endast veckor efter incidenten inledde Bush-administrationen bilaterala förhandlingar med regimen i Pyongyang och lade grunden till förnyade sexpartssamtal (Snyder, 2007, 35 & Kwak & Joo, 2009, 4).

5.4 Tillmötesgåendefas 2: Nya genombrott och avtal (2006-2009)

Nya sexpartssamtal inleddes redan i december 2006 och i februari 2007 mynnade de ut i ett avtal som fick namnet ”The February 13 Denuclearization Action Plan”. Avtalet innebar att Nordkorea skulle få stora leveranser av energi, mat och ekonomiska resurser mot att landet avvecklade samtliga kärnkraftsanläggningar under övervakning av inspektörer från IAEA. Bilateral dialog mellan USA och Nordkorea skulle upprättas och Bush-administrationen gick med på att inleda en process för att ta bort Nordkorea från landets lista över länder som stödjer terrorism. Avtalet sågs som ett avgörande genombrott i nedrustningsprocessen på den koreanska halvön (Kwak & Joo, 2009, 3 & Kim, Ilsu, 2009, 92).

I juli 2007 stängde Nordkorea ner sin huvudreaktor i Yongbyon och inspektörer från IAEA kunde konstatera att landets samtliga fem kärnkraftsanläggningar nu var nedstängda. I början av oktober samma år lyckades parterna i sexpartssamtalen nå en ny överenskommelse, ”The Second-phase Actions for Implementations of the Joint Statement”, i vilken nya steg mot fullständig avveckling av Nordkoreas kärnkraftsanläggningar togs (Kwak & Joo, 2009, 3 & Kim, Ilsu, 2009, 93-94). Efter att Nordkorea under sommaren 2008 lät förstöra det ena kyltornet vid anläggningen i Yongbyon följde emellertid ett par månader av spända förhandlingar för att specificera vilka objekt som de internationella vapeninspektörerna skulle få tillgång till. Efter att USA i slutet av 2008 fattat beslut om att stryka Nordkorea från listan över stater som stödjer terrorism gick Pyongyang slutligen med på att ge inspektörerna tillgång till landets samtliga kärnkraftsanläggningar (Kwak & Joo, 2009, 4-7).

Slutet på denna fas av nordkoreanska eftergifter och tillmötesgående markeras av att landet i maj 2009 för andra gången genomförde en provsprängning av kärnvapen. En längre period av förhandlingar hade åter bytts mot ett tillstånd av konfrontation (BBC, 2009-05-25).

6. Analys

Nedan följer en analys av Nordkoreas kärnvapenpolitik utifrån uppsatsens tre teoretiska perspektiv, realismen, konstruktivismen och liberalismen.

6.1 Nordkoreansk kärnvapenpolitik ur ett realistiskt perspektiv

Studiet av Nordostasien i allmänhet och Nordkorea i synnerhet har under lång tid dominerats av ett realistiskt säkerhetsperspektiv. Nordkorea har av många forskare betraktats som neo-realismens idealtyp vars utvecklande av kärnvapen ur detta perspektiv ses som ett led i att försöka återupprätta den internationella maktbalans som efter det kalla krigets slut allt mer tenderat att väga över till Pyongyangs nackdel (Kang, Eliot, 2002, 196-199).

6.1.1 Faser av aggression

Vid tiden för den första aggressionsfasen i nordkoreansk kärnvapenpolitik hade landet nyligen upplevt dramatiska förändringar i dess utrikesrelationer. Sovjet hade kollapsat och Moskva hade dels givit upp det tidigare militära stödet till Nordkorea och dels förbättrat relationerna till Sydkorea. Regimen i Pyongyang kunde inte längre lita till det sovjetiska kärnvapenparaplyet och även Kina hade upphört med sina leveranser av högteknologisk militär utrustning, något som fick till följd att moderniseringen av Nordkoreas försvar stagnerade. Pyongyangs antagonister i Seoul upplevde samtidigt ett ökat internationellt stöd medan Nordkorea inom loppet av ett par år förlorade all sådan support (Mack, 1993, 341-342). Nordkorea kom snart att finna sig ekonomiskt och militärt omsprunget av Sydkorea. Tillsammans med dess reducerade internationella inflytande kom detta att innebära en förändrad maktbalans i Nordostasien där Nordkorea tidigare hade utgjort den koreanska halvöns framgångssaga (Kang, David, 2003, 45).

Händelseutvecklingen under åren 1993-94 bör mot bakgrund av detta ses som Nordkoreas försök att återupprätta den maktbalans som på kort tid hade brutits (Cha, 2003, 33). Detta antagande om vikten av landets upplevt utsatta internationella situation konfirmeras av följande uttalande från det nordkoreanska utrikesministeriet 1990:

[We have] no other choice but to take measures to provide for ourselves some weapons for which we have so far relied on the alliance (från Mack, 1993, 342).

Realister hävdar att när stater på detta sätt försvagas ökar deras oro över andra staters eventuellt fientliga intentioner (Kang, David, 2003, 47). I enlighet med realistisk teori försökte Pyongyang således i rädsla över sin suveränitet och överlevnad återställa ordningen genom att utveckla kärnvapen. Kim menar i linje med detta att Nordkoreas kärnvapenpolitik under början av 90-talet bör förstås främst som en defensivt orienterad säkerhetsgarant inför landets genuina rädsla över Sydkoreas konventionella militära styrka och eventuella amerikanska kärnvapen på sydkoreanskt territorium (Kim, Jungsup, 2007, 81 & 109-110).

Då USA och Sydkorea inte kunde lita på att Nordkoreas kärnvapenutveckling endast hade defensiva intentioner kände de sig tvungna att avskräcka den nordkoreanska regimen genom att se över sin egen militära kapacitet. Då Nordkorea motsatte sig vapeninspektioner under våren 1993 blev Seoul alltmer övertygat om att Pyongyang-regimen hade offensiva ambitioner och inte bara använde kärnvapenanspelningar som en spelbricka. Sydkoreanska ledare ansåg att genomförandet av en stor militärövning med USA var det bästa sättet att avskräcka Nordkorea från att fortsätta med sitt kärnvapenprogram (Kim, Jungsup, 2007, 82). Denna upprustning på båda sidor kom att mynna ut i det realister benämner som ett säkerhetsdilemma. Det uppstånds dilemman bottnade således enligt realistiskt logik dels i en rubbad maktbalans och dels i de båda sidornas oförmåga att lita på varandra och bedöma den andra partens intentioner.

Nordkoreas rädsla över framförallt USA:s intentioner framgick tydligt i de krav landet ställde under den första aggressionsfasen. Den nordkoreanska regimen krävde att USA skulle upphöra med sina aggressionshandlingar, att amerikanska militärbaser i Sydkorea skulle underlåta sig internationella vapeninspektioner, att ett bindande avtal om icke-aggression skulle slutas, att USA skulle utesluta Sydkorea ur sitt kärnvapenparaply och stundom att USA helt skulle lämna Koreahalvön (Martin, 2009, 61-62 & Mazarr, 1997, 90).

De säkerhetsdominerade kraven som ställdes av Nordkorea vid den första aggressionsfasen återkom i mångt och mycket vid den andra (Martin, 2009, 70-71). Kravet på att amerikansk trupp skulle lämna Sydkorea kopplades än tydligare samman med kärnvapenanspelningar (Jeffries, 2006, 264) och Pyongyang tycks ha känt en stor rädsla inför en eventuell kärnvapenattack från USA:

History and reality go to patently prove that the nuclear issue surfaced on the peninsula entirely because the U.S. threatened the DPRK with nuclear weapons after introducing them into south Korea and the threat of nukes does not come from the DPRK but from the U.S. [...] The U.S. should not raise a hue and cry over someone's "nuclear issue" like a thief crying "Stop the thief!" but drop its ambition to invade the DPRK and immediately quit south Korea taking with it all its aggressor forces and weapons of mass destruction including nukes (KCNA, 2005-03-31).

Ett realistiskt angreppssätt föranleder återigen ett fokus på den internationella kontexten vid tidpunkten för den andra aggressionsfasen. Om Nordkorea var isolerat och distanserat av Sydkorea vid första aggressionsfasen var detta tillstånd nu än mer accentuerat (Martin, 2009, 70). Precis som vid första aggressionsfasen

föranledde en förvriden maktbalans en påtaglig rädsla för internationella hot. I efterdyningarna av terrorattackerna den 11:e september hade USA invaderat Afghanistan och Irak, något som Pyongyang kom att uppfatta som ytterligare ett bevis på USA:s offensiva militära intentioner (Park, 2007, 255). Regimen drog under perioden på följande sätt upprepade paralleller till USA:s krigsföring i Irak och Afghanistan:

The Iraqi war shows that to allow disarming through inspection does not help avert a war but rather sparks it. [...] This suggests that even the signing of a non-aggression treaty with the U.S. would not help avert a war. Only the physical deterrent force, tremendous military deterrent force powerful enough to decisively beat back an attack supported by any ultra-modern weapons, can avert a war and protect the security of the country and the nation. This is a lesson drawn from the Iraqi war (KCNA, 2003-04-07).

Och bara några dagar senare gjordes ett liknande uttalande:

The Iraqi war teaches a lesson that in order to prevent a war and defend the security of a country and the sovereignty of a nation it is necessary to have a powerful physical deterrent force (KCNA, 2003-04-19).

Återigen kunde en upptrappning bevittnas där både Seoul och Tokyo sa sig bli tvungna att ändra sin inställning till kärnvapen om Nordkorea utvecklade en atombomb (Jeffries, 2006, 215-216). Nordkorea hävdade ideligen att landets kärnvapenprogram syftade till att avskräcka USA från att invadera landet, en trolig följd av Pyongyangs rädsla över att framstå som försvarslöst efter de eftergifter landet gjort enligt the Agreed Framework (Kang, David, 2003, 60). Säkerhetsdilemmat ställdes återigen på sin spets vilket kan illustreras av följande uttalande från det nordkoreanska utrikesministeriet:

This means the U.S. asking the DPRK drop its gun first, saying it would not open fire, when both sides are leveling guns at each other. How can the DPRK trust the U.S. and drop its gun? Even a child would not be taken in by such a trick (KCNA, 2003-09-01).

6.1.2 Faser av tillmötesgående

Kang noterar att realismen som teori har svårt att förklara när ett land som Nordkorea gör eftergifter och går omvärlden till mötes (Kang, Eliot, 2002, 204). Detta torde emellertid främst gälla den offensiva realismen. Enligt defensiv realism är det stundom möjligt för de båda sidorna i ett säkerhetsdilemma att urskilja om motparten endast har defensiva ambitioner. De i uppsatsen identifierade tillmötesgåendefaserna kan ur detta perspektiv ses som en följd av att Nordkorea insåg att landet inte var utsatt för ett omedelbart invasionshot från USA eller Sydkorea och därmed kände en tillfredställande säkerhet. Enligt ett defensiv-realistiskt synsätt låg grunden till den första tillmötesgåendefasen i att de båda sidorna var kapabla att förmedla sina fredliga intentioner genom the Agreed

Framework (Tan, 2007, 19). Ur detta perspektiv bör särskilt paragraf tre i avtalet betonas, där klargörs att: *"The U.S. will provide formal assurances to the DPRK, against the threat or use of nuclear weapons by the U.S."* (International Crisis Group, 2003, 36). Detta kan ha utgjort den säkerhetsgarant som Pyongyang så intensivt eftersträvat. Park hävdar dessutom att Kim Dae Jungs solskenspolitik gentemot Nordkorea övertygade regimen i Pyongyang att Sydkorea inte längre utgjorde ett omedelbart militärt hot (Park, 2007, 256).

Denna förklaringsmodell tycks emellertid ha mer begränsad giltighet när det kommer till den andra tillmötesgåendefasen eftersom denna inte lika tydligt markeras av garantier om respekterande av varandras territoriella suveränitet. Då den andra tillmötesgåendefasen dessutom var betydligt kortare än den första är det möjligt att ett mer pessimistiskt offensiv-realistiskt synsätt är tillämpligt. Enligt ett sådant bör nordkoreanska eftergifter endast ses som ett sätt för regimen i Pyongyang att köpa sig tid i processen för kärnvapenutveckling (Mack, 1993, 346). Scobell menar i linje med detta att även om Pyongyang under perioder predikat nedrustning är det ytterst lite i deras faktiska agerande som har pekat på att de är villiga att överge sina kärnvapenambitioner (Scobell, 2005, 93 & 95).

Ytterligare en realistiskt inspirerad förklaring till nordkoreanskt tillmötesgående tar fasta på att de båda sidorna kommit till insikt om att antagonisten har möjlighet att orsaka en så stor skada vid en eventuell konflikt att ett nytt läge av maktbalans skapats. Nordkorea hade troligen dukat under vid ett regelrätt krig, men även Seoul hade sannolikt drabbats av enorma skador med tanke på dess geografiska närhet till den nordkoreanska gränsen. Det är möjligt att denna insikt tillfälligt fick de båda parterna att finna sig i det nya jämviktsläget (Kang, David, 2003, 54-56 & Tan, 2007, 13).

6.2 Nordkoreansk kärnvapenpolitik ur ett konstruktivistiskt perspektiv

Då den stundtals hårda retoriken mellan antagonisterna i det nordkoreanska kärnvapendilemmat berördes i föregående avsnitts diskussion kring realismens fokus på militär upptrappning, kommer jag här lägga mer fokus på hur de båda sidorna omnämner varandra i den internationella kommunikationen. Jag kommer i holistisk-konstruktivistisk anda fokusera på dels det språkliga och normbaserade internationella klimatet och dels de inhemska idéer och normer som underbygger den nordkoreanska kärnvapenpolitiken.

6.2.1 Faser av aggression

Genom att studera det internationella klimatet vid tidpunkten för de båda aggressionsfaserna som konstruerat av fientlig dialog framgår det hur den retoriska upptrappningen minskat möjligheten till fredlig lösning. Fientlig

förståelse av motparten tycks ha bidragit till att skapa de båda kärnvapenkriserna. Genom att stämpla motparten som en antagonist eller en galen fiende skapas en situation där den andres handlingar ständigt tolkas som fientliga och där det således är svårt, dock inte omöjligt, att skapa en ny dialog av fred och respekt (Tan, 2007, 5-7). Denna typ av språklig upptrappning kan sägas ha varit gällande vid de båda nordkoreanska aggressionsfaserna och bidragit till ett visserligen självkonstruerat men ack så cementerat säkerhetsdilemma.

Ända sedan Koreakrigets slut har kommunikationen mellan Nordkorea och västvärlden (inklusive Sydkorea och Japan) från och till präglats av fientlig retorik och misstro (Kang, David, 2003, 68 & Park, 2007, 246). En systemisk-konstruktivistisk analys av nordkoreansk kärnvapenpolitik fokuserar på just denna kommunikation och hur den interagerar med sociala strukturer som utgörs av uppfattningar om motparten. Vid den första aggressionsfasens eskalering betraktade USA Nordkorea som en utböling som både är oresonlig och fientlig och som försöker bedra omvärlden med sin kärnvapenpolitik (Tan, 2007, 9). Samtidigt benämnde Pyongyang i upprepade uttalanden USA som *krigsgalningar* och ledningen i Sydkorea betecknades som en *kolonial fascistregim* (Mack, 1993, 340 & Kang, Alan, 2003, 49). Genom att studera motpartens handlingar genom denna typ av fientliga glasögon framstod dessa till slut undantagslöst som aggressiva. Att denna hårda och hotfulla retorik hade skapat ett klimat som ständigt närde krisen i onda cirklar kom att bli än tydligare vid dess upplösning.

Betydelsen av de båda sidornas uppfattning om varandras natur för fördjupandet av säkerhetsdilemmat var tydligare vid inledningen av den andra aggressionsfasen. Med George W. Bush som ny tillträd amerikansk president och med terrorattackerna den 11:e september kom dialogen mellan Nordkorea och omvärlden återigen att hårdna. Bush deklarerade på ett tidigt stadium att han var skeptisk till Nordkoreas intentioner (Jeffries, 2006, 167). Efter den 11:e september inleddes så den globala kampen mot terrorismen, en kamp som präglades av ett dikotomiskt synsätt på stater som antingen goda eller onda. Som en konsekvens av Bushs skepsis gentemot Pyongyang stämplade han i sitt tal till nationen i januari 2002 Nordkorea som en av *ondskans axelmakter* (Park, 2007, 251 & Jeffries, 2006, 177). Washington benämnde i en eskalerande retorisk upptrappning under 2003 regimen i Pyongyang som en *terroristregim* och som en *förtryckarregim som styr ett folk i rädsla*. Pyongyang var inte sena med att replikera och kallade USA för *krigshetsare*, *imperialister* och *aggressiva fiender som vid en invasion ska uttraderas till sista man*. Denna hårda ordväxling under inledningen på den andra aggressionsfasen utgjorde ett tydligt brott i retoriken mellan de båda staterna (Jeffries, 195, 203 & 211-214).

Det tycktes även uppstå en personlig schism mellan Bush och Kim Jong Il där Bush sa sig *avsky* den nordkoreanska ledaren (Kim, Ilsu, 2009, 89). Park hävdar att Bush i det närmaste försökte demonisera Kim genom att framställa honom som en elak och irrationell ledare (Park, 2007, 251 & 260). Bushadministrationen fortsatte med sin hårda framtoning under hela den andra aggressionsfasen. Under sommaren 2003 kallades Kim Jong Il en *tyrannisk diktator som regerar ett land som är en helvetisk mardröm* (Jeffries, 2006, 234) och under våren 2005 framställdes Kim Jong Il först som *farlig* och *tyrannisk* av president Bush, för att

sedan benämns som en *oansvarig ledare* av vicepresident Dick Cheney (Jeffries, 2006, 344 & 347). Omvänt beskrevs Bush i mindre smickrande ordalag i nordkoreanska uttalanden. Ett uttalande från det nordkoreanska utrikesministeriet under sensommaren 2004 beskrev George Bush på följande sätt:

[T]he DPRK was quite right when it commented that he [Bush] is a political imbecile bereft of even elementary morality as a human being and a bad guy, much less being a politician. [...] Bush's assumption of office turned a peaceful world into a pandemonium unprecedented in history as it is plagued with a vicious circle of terrorism and war. Bush is a tyrant that puts Hitler into the shade and his group of such tyrants is a typical gang of political gangsters (KCNA, 2004-08-24).

Detta uttalande följdes i maj 2005 upp av följande svartmålning av den amerikanska presidenten:

Bush is a hooligan bereft of any personality as a human being[.] [...] Bush is, indeed, a world dictator whose hands are stained with the blood shed by innocent civilians (KCNA, 2005-05-02).

Både Kang och Tan hävdar att Bush-administrationens hårda retoriska utspel skapade det klimat som kom att omforma Nordkoreas uppfattning av omvärlden som hotfull. Pyongyang upplevde situationen som trängd och för att skapa manöverutrymme kände de sig tvungna att anspela på sitt kärnvapenprogram (Kang, Alan, 2003, 46 & Tan, 2007, 18). Nordkoreas ilska över hur landet och dess ledare omnämndes av USA under denna period var påtaglig. Landet kom i början av 2000-talet exempelvis att framföra krav på att USA omedelbart skulle ta bort landet från listan över länder som stödjer terrorism. Det var uppenbart att Nordkorea såg detta som en viktig förutsättning för att kunna lösa kärnvapenkrisen och kravet upprepades åtskilliga gånger (Niksich, 2009, 122-126).

Att Nordkorea vill undvika denna typ förödmjukelse hänger enligt ett konstruktivistiskt synsätt samman med Pyongyangs självbild. Denna självbild anspelar inte i första hand på rationalitet utan snarare känslor som rädsla och stolthet, med rötterna i den djupt institutionaliserade statsideologin *Juche* (Hymans, 2008, 260 & 265). Att studera nordkoreansk kärnvapenpolitik utifrån den holistiska konstruktivismens andra perspektiv, enhetskonstruktivismen, innebär ofrånkomligen en analys av Juchens roll. Juche har definierats olika av olika forskare men det vanligaste är att se det som en ideologi av självbestämmande och självtillit (Quinones, 2009, 18). Juche-ideologin konstruerades av Kim Il Sung och anspelar på landets förflutna som en japansk koloni utsatt för imperialism och förtryck (Kang, Alan, 2003, 42-43). Det finns tydliga referenser till socialismen men Juchen saknar marxism-leninismens klasskamp och internationalism och är istället en väldigt nationalistisk och elitistiskt driven ideologi som eftersträvar ”massornas självbestämmande”. I vägen för detta självbestämmande står Juchens främsta fiender, imperialisterna och de stater som låter sig förslavas under deras makt (Quinones, 2009, 18-21).

Inom Juche-ideologin betonas vikten av att Korea är ett starkt och välmående land. Med detta åsyftas ett land som är tillräckligt militärt och politiskt starkt för att kunna stå emot stormakternas påtryckningar och som är välutvecklat inom såväl ekonomi och kultur som militär och politik (Chon et al, 2009, 13-14). De viktigaste principerna inom Juchen som ska säkra detta mål är principer om självbestämmande i politiken, självförsörjande i ekonomin och självtillit i försvaret. Kim Jong Il har framförallt tagit fasta på den sistnämnda principen och utvecklat en regel som kallas ”Military First”. Enligt denna regel är en stark militär grundstenen i Juche-ideologin och med det ovärderliga uppdraget att skydda landet och dess ledare mot imperialism. För att detta uppdrag ska lyckas krävs en mäktig inhemsk armé som har tillgång till modern teknologi, exempelvis kärnvapen (Quinones, 2009, 22-23 & 35-36).

Regimen i Pyongyang påstår själv att Juche vägleder landets beslut inom samtliga politiska sfärer (Quinones, 2009, 19). Bermudez, Jr. hävdar i linje med detta att alla beslut passerar genom denna lins och att detta formar Kim Jong IIs utrikespolitik (Bermudez, Jr, 2009, 195-196). Att hävda att Pyongyang följer normer, idéer och känslor snarare än rationella tankemodeller är, som Hymans mycket riktigt påpekar, inte samma sak som att påstå att regimen drivs av galenskap (Hymans, 2008, 264). Att Nordkoreas identitet så starkt baseras på Juche får enligt detta synsätt till följd att landet tolkar vapeninspektioner, krav på kärnvapenedrustning och hot om ekonomiska sanktioner som imperialistiska yttringar som till varje pris bör motarbetas.

Kärnvapen ses som den moderna teknologi som är nödvändig för att militären ska kunna upprätthålla och skydda Juche-ideologin, nationen och ledaren. Den starka nationalistiska ådran i Juchen har gjort Pyongyang närmast besatt av tanken på koreansk återförening under dess styre och det främsta hindret mot detta anses vara amerikanska och japanska imperialister, samt den förslavade marionettregimen i Seoul (Quinones, 2009, 24, 27-28 & 36-37). Att med kärnvapentechnologi visa sin militära styrka blir i denna strävan ett viktigt medel och ett sätt att upprätthålla den stolta, närmast malliga, nordkoreanska självbild som härstammar från en tid då landet var mer utvecklat än sin sydliga granne (Cornell, 1999, 50).

Att landet lämnade NPT under den första aggressionsfasen kan ses som ett sätt att motstå imperialistiska krav och de förbjudna vapeninspektionerna kan ses som ett försök att bemästra försök till utländsk inblandning. Den andra aggressionsfasens provsprängning av kärnvapen kan ses som ett försök att uppfylla drömmen om ett starkt och välmående land och vägran att ge upp kärnvapenprogrammet kan ses som ett sätt att garantera principen om ”Military First”.

Då Nordkoreas ledning berättigar hela sin existens på förmågan att beskydda massorna från imperialismen (Kang, Alan, 2003, 45) är det enligt detta synsätt otroligt att Nordkorea skulle överge sitt främsta medel för detta, nämligen kärnvapnen. Detta inhemska perspektiv föranleder således ingen större åtskillnad mellan de olika faserna i nordkoreansk kärnvapenpolitik utan framhåller snarare dess beständighet. Av detta följer att enhetskonstruktivismen i detta fall har relativt begränsad förklaringskraft när det kommer till faser av tillmötesgående.

6.2.2 Faser av tillmötesgående

De båda faserna av tillmötesgående förstås utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv således bäst genom att återvända till Nordkoreas kommunikation med omvärlden. Tan menar att Carters förmåga att byta ett fientligt språkligt klimat mot en dialog präglad av ömsesidig respekt var avgörande för upplösningen av den första kärnvapenkrisen. Genom att i sitt möte med Kim Il Sung tala i termer av *ömsesidig respekt, vänskap, samarbete* och *harmoni* lyckades Carter bryta de onda cirkelorna av fientlig dialog mellan parterna. Som privatperson kunde Carter kritisera Clinton-administrationens hot om sanktioner, hävda att hela krisen byggde på *missuppfattningar* och därmed möjliggöra att Pyongyang kunde backa från sin allt mer fientliga hållning utan att ”tappa masken”. Carters besök möjliggjorde således att säkerhetsdilemmat kunde bytas mot år av fördjupad bilateral dialog (Tan, 2007, 14-15 & 19-20). Även Kim Dae Jungs vilja att fördjupa samarbetet mellan de båda koreanska staterna bör lyftas fram i detta sammanhang. Pyongyang uppskattade att den nya regimen i Sydkorea vågade motsätta sig amerikanska beslut och det språkliga klimatet mellan staterna var under den första tillmötesgåendefasen bättre än någonsin tidigare (Quinones, 2009, 28 & Jeffries, 2006, 124-125).

Den andra tillmötesgåendefasen inleddes då USA, efter Nordkoreas första provsprängning av kärnvapen, påtagligt modifierade sin hårdföra taktik gentemot Pyongyang (Kwak & Joo, 2009, 4). Som en del av den nya mjukare framtoningen sa sig Washington ha inlett en process för att ta bort Nordkorea från listan över stater som sponsrar terrorism (Niksch, 2009, 123-124). Processen avslutades i oktober 2008 då Bush-administrationen slutgiltig tog bort Nordkorea från listan. Det var återigen uppenbart att denna till synes banala fråga var av stor vikt för Pyongyang, som efter detta uttalade stöd för vapeninspektioner från USA och IAEA samt lovade att inaktivera sina kärnkraftsanläggningar i Yongbyon (Kwak & Joo, 2009, 6-7).

6.3 Nordkoreansk kärnvapenpolitik ur ett liberalistiskt perspektiv

Vid studiet av nordkoreansk kärnvapenpolitik utifrån ett liberalistiskt perspektiv kommer kärnvapenanspelningarna att betraktas som en spelbricka i ett försök att nå diplomatiska och ekonomiska fördelar samt som ett medel för att kontrollera inhemska politiska skeenden. Perspektivets grundantagande är att Nordkorea tenderar att bli mer aggressivt gentemot omvärlden då de inhemska ekonomiska och politiska förhållandena är som mest ofördelaktiga.

6.3.1 Faser av aggression

Lerner hävdar i linje med denna uppsats förståelse av liberalismen att den nordkoreanska regimens aggressionsfaser kan förklaras av ofördelaktiga interna förhållanden (Lerner, 2007, 834). Anledningen till att de aggressiva nordkoreanska kärnvapenanspelningarna sammanfaller med tider av ekonomiska svårigheter är tvädelad. För det första kan uppmålandet av ett yttre imperialistiskt hot sluta befolkningen samman, få dem att tro att de ekonomiska svårigheterna beror på det tillfälliga behovet av avskräckande vapen samt få dem att arbeta hårdare för "nationens överlevnad" (Lerner, 2007, 835). För det andra tjänar aggressiva kärnvapenanspelningar enligt detta synsätt till att pressa omvärlden till att bidra med mat, energi och ekonomiska resurser för att blidka Pyongyang (Van der Meer, 2008, 2).

Vid tidpunkten för den första aggressionsfasens utbrott hade Nordkoreas ekonomiska situation nått en ny bottenivå. Landet gick i början av 90-talet mot en svältkatastrof av enorm omfattning samtidigt som bränsletillgången var minimal. Rädslan för att öppna upp landet för omvärlden var alltför stor och i ljuset av detta utgjorde landets kärnvapenprogram den bästa, om inte enda, garanten för utländskt kapital i form av bistånd (Park, 2007, 255 & Kang, Alan, 2003, 53). Pyongyang krävde eftergifter bestående av hårdvaluta och utrustning för energiproduktion i utbyte mot att frysa sitt kärnkraftsprogram. Dessutom krävde regimen att de ekonomiska sanktioner som införts mot landet omedelbart skulle lyftas (Martin, 2009, 61-62). Kang hävdar att Nordkoreas hot om uttag ur NPT troligen var ett medvetet försök att generera akut ekonomiskt bistånd utifrån (Kang, Eliot, 2002, 203).

Kärnvapenprogrammet kom att användas som en än mer övervägd och medveten spelbricka vid den andra aggressionsfasen. Pyongyang hade nu erfarenhet av hur effektivt detta trumfkort kunde användas i förhandlingar med omvärlden. Park hävdar att Nordkoreas återkommande erkännanden om landets kärnvapenambitioner under denna andra aggressionsfas är ett bevis på detta (Park, 2007, 256). Den nordkoreanska ekonomin hade trots bidrag utifrån försämrats alltmer under 90-talet och Kang menar att Pyongyang insåg att de hade kommit till en punkt där de eftergifter man fortlöpande garanterats genom the Agreed Framework var långt ifrån tillräckliga (Kang, Alan, 2003, 54 & Lerner, 2007, 831-832). Regimen kände sig dessutom lurad då den insåg att USA och Sydkorea inte skulle hålla den tidsgräns för leveransen av två lättvattenreaktorer som satts upp i detta avtal (Park, 2007, 250). Ur en liberalistisk synvinkel var således det enda rationella alternativet för Pyongyang att återigen anspela på landets kärnvapenprogram för att försöka få till ett nytt, mer lukrativt, avtal med USA, Sydkorea och Japan.

Kärnvapnens ovan nämnda funktion som spelbricka bör inte endast ses ur ett ekonomiskt perspektiv. Det är uppenbart att Pyongyang även har eftersträvat diplomatiska fördelar genom att anspela på sina kärnvapen. Den nordkoreanska regimen insåg tidigt att kärnvapenstater tas mer seriöst i den geopolitiska diplomatin (Mack, 1993, 343). Park menar att upprättandet av en direkt bilateral dialog med USA länge har varit Nordkoreas främsta utrikespolitiska mål och det

är troligt att kärnvapenpolitiken har setts som ett viktigt medel för dess förverkligande (Park, 2007, 258-259). Det kan tyckas motsägelsefullt att söka en närmare och bättre relation med ett land genom att samtidigt hota det med kärnvapen, men Nordkorea har, med landets ringa storlek i åtanke, sett dessa anspelningar som den enda vägen att få USA:s uppmärksamhet (Kang, Alan, 2003, 56). Även om Tan med rätta noterar hur USA under den första aggressionsfasen misstolkade denna intention (Tan, 2007, 12), kan taktiken inte sägas vara helt resultatlös. Washington har upprepade gånger gått med på bilaterala samtal med Pyongyang och de multilaterala sexpartssamtalen måste ses som en nordkoreansk framgång i jämförelse med förhandlingar inom FN med dess 192 medlemsstater (Van der Meer, 2008, 3). Nordkoreas status vid förhandlingsbordet har således höjts. Kang noterar emellertid att ju oftare dessa kärnvapenanspelningar avslöjas som rena ”bluffar”, desto svårare blir det för Pyongyang att lyckas med taktiken. Hoten måste följaktligen bli allvarigare för att tas på allvar (Kang, Alan, 2003, 56). Ur ett liberalistiskt perspektiv är detta en viktig anledning till att den andra aggressionsfasens provokationer, med provsprängningen av en atombomb som främsta exempel, var allvarigare än de under den första.

Avslutningsvis finns det en uppsjö av liberalistiskt inspirerade teorier kring kärnvapens funktion i ett internt nordkoreanskt maktspel. Dessa teorier är värda att kort belysa, men möjligheten att bekräfta dem torde vara begränsad. Genom att anspela på principen om ”Military First” och genom att ge militären tillgång till högteknologiska vapen har Kim Jong Il stärkt lojaliteten från armén (Quinones, 2009, 19). Det är ur detta perspektiv intressant att notera att de båda identifierade faserna av aggression har inträffat då en maktsuccession varit nära förestående. Flera forskare på området, däribland Michael Mazarr har beskrivit igångsättandet av den första aggressionsfasen som ett sätt att ena den inre makteliten, armén och folket bakom Kim-släkten och därmed säkra övergången från Kim Il Sung till Kim Jong Il (Mazarr, 1997, 106). Det är lätt att föreställa sig att denna logik skulle kunna varit gällande även under den andra aggressionsfasen då makten snart åter förväntas överlämnas från far till son.

6.3.2 Faser av tillmötesgående

Liberalismen är troligen den av studiens tre teoretiska perspektiv som bäst förklarar tillmötesgåendefaserna i nordkoreansk kärnvapenpolitik. Som redan nämnts tenderar denna politik att vara mer tillmötesgående gentemot omvärlden när de inhemska förhållandena är fördelaktiga eller åtgärdas med hjälp utifrån. För att åter belysa denna logik kan det nämnas att den första tillmötesgåendefasen ägde rum i samband med det att USA under Bill Clinton och Sydkorea under Kim Dae Jung utlovade och levererade rekordransoner av ris och olja samt att handeln mellan länderna då ökade kraftigt (Park, 2007, 247 & 250 & Lerner, 2007, 832). Den andra tillmötesgåendefasen möjliggjordes i sin tur efter att ”The February 13 Denuclearization Action Plan” beviljade Nordkorea nya omfattande leveranser av mat, bränsle och kapital (Kwak & Joo, 2009, 3).

Ytterligare en liberalistisk förklaringsmodell till Nordkoreas tillmötesgående i kärnvapenpolitiken bottnar i landets genuina önskan att bli en del av världssamfundet. Denna förklaring ligger nära det ovan nämnda diplomatiska incitamentet och betonar det ohållbara i att stå utanför en alltmer sammanbunden och interdependent värld. En del analytiker framhåller här Nordkoreas föråldrade ideologi som en tvångströja som gör det svårt att gå omvärlden tillmötes under längre tidsperioder (Scobell, 2005, 79). Pyongyang har på senare år visat tecken på att vilja genomgå vissa ekonomiska reformer men hindras alltså från att ta större avgörande steg av rädsla för sin egen legitimitet (Kang, Eliot, 2002, 206-207).

7. Slutsats

Denna studies syfte har varit att öka förståelsen kring vad som föranleder den nordkoreanska regimens agerande i kärnvapenfrågan. Jag har ämnat öka den ackumulerade förståelsen av Nordkoreas kärnvapenpolitik genom att belysa fallet utifrån realistiska, konstruktivistiska och liberalistiska infallsvinklar. Min analys har visat hur de olika perspektiven lyfter fram olika förklaringsfaktorer och angriper problemet från olika håll.

Det realistiska perspektivet förklarar de nordkoreanska aggressionsfaserna utifrån teorier kring säkerhetsdilemman och bruten maktbalans. Kärnvapnen ses ur detta perspektiv främst som en garant för Nordkoreas säkerhet och som ett resultat av regimens bristande tillit till andra stater. I sin rädsla för en amerikansk invasion och i ett försök att återupprätta den brutna maktbalansen utgör kärnvapnen ett ovärderligt verktyg för Pyongyang. Faser av tillmötesgående förklaras utifrån de båda sidornas förmåga att förmedla sina strikt defensiva intentioner.

Ett holistisk-konstruktivistiskt perspektiv betonar för det första betydelsen av det internationella klimatet och de strukturer som utgörs av aktörernas språkliga interaktion. Huruvida Nordkorea och USA ser på varandra som fientliga antagonister eller respekterade konkurrenter förklarar enligt detta synsätt avgörande delar av den nordkoreanska kärnvapenpolitiken. Det konstruktivistiska perspektivet lyfter även fram Juche-ideologin som en viktig faktor i sammanhanget. Pyongyangs beslutsfattande i kärnvapenfrågan filtreras ständigt genom denna ideologiska lins och regimens agerande styrs således av dess självbild och identitet.

Liberalismen fokuserar främst på hur kärnvapenanspelningar fungerar som en spelbricka i Nordkoreas förhandlingar med omvärlden. Inhemsk faktor och preferenser vägleder Pyongyang i dess kärnvapenpolitik. Kärnvapenanspelningarna syftar främst till att generera ekonomiska och diplomatiska fördelar och det är med detta angreppssätt fullt rimligt att anta att Nordkorea i ett längre perspektiv strävar efter att normalisera relationerna med omvärlden och därmed bli en del av världssamfundet.

Denna genomgång visar att det traditionella realistiska angreppssättet inte bör ses som felaktigt utan snarare otillräckligt. Genom att inte endast fokusera på faser av aggression tydliggörs behovet av andra perspektiv än mer. De tre teoretiska perspektiven kompletterar varandra dessutom väl även i andra avseenden. Realismen fokuserar främst på strukturer, liberalismen främst på aktörer och konstruktivismen betonar samspelet mellan de båda. De lyfter även fram olika faktorer som viktigast i förståelsen av Nordkoreas kärnvapenpolitik. Denna faktor utgörs i realismens fall av *säkerhet*, i konstruktivismens fall av *identitet* och i liberalismens fall främst av *ekonomiska incitament*.

Allisons metod har ett flertal fördelar i studiet av den nordkoreanska kärnvapenpolitiken. Genom att belysa hur olika faktorer verkar påverka regimen beslutsfattande är det också möjligt att visa hur de olika motiven ibland krockar. Den ambivalenta situation som uppstår då Pyongyang tvingas välja mellan exempelvis militär säkerhet och bistånd eller mellan ideologiska lärosatser och internationellt erkännande ligger enligt mitt synsätt till grund för kärnvapenpolitikens ombytlighet. Detta är också en viktig anledning till att den nordkoreanska regimen ofta framställts som obegriplig och galen av journalister, forskare och politiker.

Den i uppsatsen utarbetade metoden torde vara särskilt fördelaktig i försöket att öka förståelsen kring det unika fall som Nordkoreas kärnvapenpolitik på många sätt kan sägas utgöra. De ovan identifierade faktorerna säkerhet, identitet och ekonomi kan samtliga sägas vara ställda på sin spets i fallet Nordkorea. I avsaknad av allierade och med mäktiga ”fiender” i Washington, Seoul och Tokyo måste det nordkoreanska säkerhetsläget betraktas som extremt. Landet är samtidigt en oerhört isolerad diktatur styrt av en unik, närmast totalitär ideologi, något som troligen bidrar till en oerhört komplicerad självbild och identitet. Slutligen har år av ekonomisk stagnation ställt landet inför enorma svältkatastrofer och brist på materiella framsteg. Mot denna bakgrund hävdar jag att detta fall är i det närmaste omöjligt att förstå utifrån fokus på endast en av dessa faktorer. Nordkoreas unika situation motiverar således ytterligare användandet av ett brett teoretiskt angreppssätt.

Det bör slutligen poängteras att uppsatsens metod och teoretiska ramverk troligen lämpar sig väl för studier även av andra fall, Nordkoreas unika situation till trots. Även om modellen givetvis måste modifieras och anpassas efter det aktuella fallet är det min övertygelse att komplexa fenomen som länders kärnvapenpolitik tjänar på att studeras utifrån denna typ av breda teoretiska ansatser.

8. Referenser

- Allison, Graham T. & Zelikow, Philip D., 1999. *Essence of Decision: Explaining the Cuban Missile Crisis*. New York: Longman.
- BBC, 2009-05-25. "North Korea Conducts Nuclear Test". [Elektronisk]
Tillgänglig: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8066615.stm>.
Hämtdatum: 2010-11-29.
- Bermudez, Jr., Joseph S., 2009. "North Korea and the Political Uses of Strategic Culture", i Johnson, Jeannie L, Kartchner, Kerry M. & Larsen, Jeffrey A. (red.), *Strategic Culture and Weapons of Mass Destruction: Culturally Based Insights into Comparative National Security Policymaking*. New York: Palgrave Macmillan.
- Brooks, Stephen G., 1997. "Dueling Realisms", *International Organization*, vol. 51, nr. 3, s. 445-477.
- Burchill, Scott, 2001. "Liberalism", i Burchill Scott, Devetak, Richard, Linklater, Andrew, Paterson, Matthew, Reus-Smit, Christian & True, Jacqui (red.), *Theories of International Relations*. Basingstoke: Palgrave.
- Chon, Hyun-Joon, Jeung, Young-Tae, Choi, Soo-Young & Lee, Ki-Dong 2009. *North Korea's Regime Maintenance Policy since the Kim Jong-Il Regime and Prospects for Change*. Seoul: Korea Institute for National Unification.
- Cha, Victor D., 2003. "Weak but Still Threatening", i Cha, Victor D. & Kang, David C. (red.), *Nuclear North Korea: A Debate on Engagement Strategies*. New York: Columbia University Press.
- Cornell, Erik, 1999. *Nordkorea: Sändebud till Paradiset*. Lund: Studentlitteratur.
- Dunne, Tim & Schmidt, Brian C., 2008. "Realism", i Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia (red.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Fierke, K. M., 1998. *Changing Games, Changing Strategies: Critical Investigations in Security*. Manchester: Manchester University Press.
- Hymans, Jacques E. C., 2008. "Assessing North Korean Nuclear Intentions and Capacities: A New Approach", *Journal of East Asian Studies*, vol. 8, nr. 2, s. 259-293.
- International Crisis Group, 2003. *North Korea: A Phased Negotiation Strategy*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.crisisgroup.org/~//media/Files/asia/north-east-asia/northkorea/061%20North%20Korea%20A%20Phased%20Negotiation%20Strategy.ashx>. Hämtdatum: 2010-11-15.

- Jeffries, Ian, 2006. *North Korea: A Guide to Economic and Political Developments*. New York: RoutledgeCurzon.
- Kang, Alan, 2003. "The Lens of Juche: Understanding the Reality of North Korean Policymakers", *The Review of International Affairs*, vol. 3, nr. 1, s. 41-63.
- Kang, David C., 2003. "Threatening, but Deterrence Works", i Cha, Victor D. & Kang, David C. (red.), *Nuclear North Korea: A Debate on Engagement Strategies*. New York: Columbia University Press.
- Kang, Eliot C. S., 2002. "North Korea's Security Policy: Swords into Plowshares?", i Kim, Samuel S. & Lee, Tai Hwan (red.), *North Korea and Northeast Asia*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield.
- KCNA, 2003-04-07. "Statement of FM Spokesman Blasts UNSC's Discussion of Korean Nuclear Issue".
- KCNA, 2003-04-19. "Spokesman for DPRK Foreign Ministry on Expected DPRK-U.S. Talks".
- KCNA, 2003-09-01. "DPRK Foreign Ministry on Six-way Talks".
- KCNA, 2004-08-24. "DPRK Foreign Ministry Spokesman Blasts Bush's Reckless Remarks".
- KCNA, 2005-03-31. "Entry of U.S. Nuclear Submarine into S. Korean Port Assailed".
- KCNA, 2005-05-02. "FM Spokesman Slams Bush's Vituperation against DPRK's Supreme Headquarters".
- KCNA, 2006-10-12. "DPRK Foreign Ministry Spokesman on U.S. Moves Concerning Its Nuclear Test".
- Kim, Ilsu, 2009. "Kim Jong Il and Denuclearization of the Korean Peninsula", i Kwak, Tae-Hwan & Joo, Seung-Ho (red.), *North Korea's Foreign Policy under Kim Jong Il: New Perspectives*. Farnham: Ashgate.
- Kim, Jungsup, 2007. *International Politics and Security in Korea*. Cheltenham, UK: E. Elgar.
- Kwak, Tae-Hwan & Joo, Seung-Ho, 2009. "Introduction", i Kwak, Tae-Hwan & Joo, Seung-Ho (red.), *North Korea's Foreign Policy under Kim Jong Il: New Perspectives*. Farnham: Ashgate.
- Lamy, Steven L., 2008. "Contemporary Mainstream Approaches: Neo-realism and Neo-liberalism", i Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia (red.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Lerner, Mitchell, 2007. "Biting the Land that Feeds You: North Korea and the United States in the Cold War and Beyond", *Diplomacy and Statecraft*, vol. 18, nr. 4, s. 831-870.
- Mack, Andrew, 1993. "The Nuclear Crisis on the Korean Peninsula", *Asian Survey*, vol. 33, nr. 4, s. 339-360.
- Mansourov, Alexandre Y., 1995. "The Origins, Evolution, and Current Politics of the North Korean Nuclear Program", *The Nonproliferation Review*, vol. 2, nr. 3, s. 25-38.
- Martin, Curtis H., 2009. "North Korea's Negotiating Position during Fifteen Years of Chronic Crisis: Continuities and Discontinuities", i Kwak, Tae

- Hwan & Joo, Seung-Ho (red.), *North Korea's Foreign Policy under Kim Jong Il: New Perspectives*. Farnham: Ashgate.
- Mazarr, Michael J., 1997. *North Korea and the Bomb: A Case-study in Nonproliferation*. Basingstoke: Macmillan.
- Mearsheimer, John J., 1994-1995. "The False Promise of International Institutions", *International Security*, vol. 19, nr. 3, s. 5-49.
- Moravcsik, Andrew, 1997. "Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics", *International Organization*, vol. 51, nr. 4, s. 513-553.
- Niksch, Larry, 2009. "North Korea: Terrorism List Removal?", i Massingame, Samuel P. (red.), *North Korea: Issues and U.S. Policy*. New York: Nova Science.
- Park, Han S., 2007. "Pyongyang Sees the Nuke Impasse", *Journal of Asian and African Studies*, vol. 42, nr. 3-4, s. 245-261.
- Quinones, C. Kenneth, 2009. "Juche's Role in North Korea's Foreign Policy", i Kwak, Tae-Hwan & Joo, Seung-Ho (red.), *North Korea's Foreign Policy under Kim Jong Il: New Perspectives*. Farnham: Ashgate.
- Reus-Smit, Christian, 2001. "Constructivism", i Burchill Scott, Devetak, Richard, Linklater, Andrew, Paterson, Matthew, Reus-Smit, Christian & True, Jacqui (red.), *Theories of International Relations*. Basingstoke: Palgrave.
- Sagan, Scott D., 1996-1997. "Why Do States Build Nuclear Weapons? Three Models in Search of a Bomb", *International Security*, vol. 21, nr. 3, s. 54-86.
- Scobell, Andrew, 2005. *North Korea's Strategic Intentions*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.
- Snyder, Scott, 2007. "Responses to North Korea's Nuclear Test: Capitulation or Collective Action?", *The Washington Quarterly*, vol. 30, nr. 4, s. 33-43.
- Tan, Er-Win, 2007. *The 1994 Nuclear Crisis: A Comparative Study of Structural Realist and Constructivist Approaches to Understanding the US-North Korean Security Dilemma*. Paper från International Studies Association Conference Chicago, Illinois, 2007-02-28.
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber.
- Van der Meer, Sico, 2008. "Nuclear Blackmail: Will North Korea Ever End its Nuclear Program?", *Strategic Insights*, vol. 7, nr. 4, s. 1-5.
- Walt, Stephen M., 1998. "International Relations: One World, Many Theories", *Foreign Policy*, nr. 110.
- Waltz, Kenneth N., 1979. *Theory of International Politics*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Wendt, Alexander, 1995. "Constructing International Politics", *International Security*, vol. 20, nr. 1, s. 71-81.